

TOVÁBBKÉPZŐ KÖZLEMÉNYEK

Gyógyszerészet 39. 503–509.1995.

A Gyógynövény Kutató Intézet története (1915–1990) I. rész*

Dr. Tétényi Péter

A gyógynövények hazai, intézményes kutatását a kolozsvári Vetőmagvizsgáló Állomás vezetője, Páter Béla a múlt század végén indította el. Az I. Világháború körülményei szükségessé tették, hogy a Földművelési Ministerium 1915-ben önálló központi intézményként Gyógynövénykísérleti Állomást létesítsen Budapesten, Irk Károly vezetésével. A háború után Augustin Béla lett az Állomás igazgatója, s húsz év alatt európai elismertségű minősítési rendszert alakított ki, valamint introdukciós-termesztési és növénykémiai-technológiai kutatásokat irányított. A II. Világháborút közvetlenül megelőző és az azalatti időszakban Száhlender Károly vezette az 1941-ben Intézet rangjára emelt intézmény szabványosítási és kutatási tevékenységét. A háborút követő évtizedben Boros Ádám küzdött meg az elhelyezési (mert az intézeti épület leégett) és az átszervezési (mert a minősítést leválasztották) gondokkal. Sikertörténet az újakezdést az 1951 óta Gyógynövény Kutató Intézetben.

1957-től Tétényi Péter alakította ki az intézeti kemotaxonomiai, agrobiológiai kutatómunkát. 1967-től az Intézet az FM-től a Nehézipari Minisztérium főhatósága alá került, s a Magyar Gyógyszeripari Tröszt-höz (később Egyesüléshez) tartozott. Fél évtized alatt felépült az új, budakalászi épületkomplexum, s 1970-től a minősítés visszakerült az Intézet feladatkörébe. 1982-től az Intézet az Ipari Minisztériumhoz tartozó hat gyógyszeripari közös vállalatoként működött. Az 1967–1990-ig tartó időszak alatt a kutatóhely hatóanyagokra nemesített új fajta, szabadalmi, termesztési módszerei és analitikai-izolációs technikái révén a gyógyszeripar biológiai háttérintézményévé és a gyógynövénykutatás egyik, világszerte elismert központjává vált.

Előtörténet (1904–1914)

A magyar mezőgazdaságban a kísérletügyi intézményhálózat kialakulásának első szakasza a XIX. század második felére tehető, és 1897-ig tartott (Fehér 1982). Az első sorban ellenőrzést végző vetőmagbiológiai és kémiai intézmények a gazdasági tanintézeteknek alárendelten működtek. Az állami irányítás így csak közvetetten érvényesült, és sok feszültség adódott a tanintézeti, valamint a kísérleti-vizsgáló szervek között. Ezek feloldására és a minisztériumi irányítás biztosítására 1897-ben a Földművelési Ministerium (a továbbiakban: FM) megalakította a Mezőgazdasági Kísérletügyi Központi Bizottságot, s ezzel megkezdődött a fejlesztés második szakasza.

Erre az időszakra tehető a magyar gyógynövénykutatás megindítása. A kolozsmonostori, majd kolozsvári (Kolozsmonostomak 1894. évi Kolozsvárhoz csatolását követően) Gazdasági Tanintézet felügyelete alá tartozott (1884-ben történt megalapítása óta) a Magyar Királyi Állami Vetőmagvizsgáló Állomás. Ennek irányítását, mint a többi hasonló intézményét is a tanintézet botanikai tanszékének vezetője látta el. 1894-től a tanszék és így az állomás élére Páter Béla került ún. rendes tanárként. A tanintézeti, pénzügyi függőség ellenére Páter módot talált a botanikus kert 1901. évi, intézményen belüli áttelepítésére, s az FM engedélyével 1904-ben, ennek a kertnek kibővítése révén, egy különálló, bár az állomáshoz tartozó Gyógynövény-telep létrehozására (Páter 1914).

A telep fejlesztésére az FM külön pénzügyi fedezetet biztosított, sőt 1909-ben ezenkívül még 5000 koronát is kiutalt, hogy ebből ott kémiai laboratóriumot rendezzenek be. Ez utóbbi vezetését Irk Károlyra bízta, aki (az 1907. óta akadémiai átműveléssel) tanintézet kémiai tanszékén vegyészként dolgozott. A fejlesztéseket megkönnyítette, hogy Páter töltötte be 1910-től az akadémiai igazgatói tiszteletet.

A Vetőmagvizsgáló Állomás és a Gyógynövény-telep szerves egységet alkotott, mely a beküldött minták ellenőrzésén kívül nagyobb parcellákon vizsgálta a gyógynövények termesztettségének ökológiai és agrotechnikai feltételeit, sőt erre vonatkozó gazdaságossági számításokat végzett. A tenyészkert parcelláin előállított szaporítóanyagot (mintegy 40 növényfajból) a termelés iránt érdeklődők rendelkezésére bocsátotta. Az állomás és a telep kutatómunkája főként illóolajos növényekre irányult: Páter a mentafélék biológiájával, a 'Mitcham' és a 'Japán' menta introdukciójával, továbbá a borsosmenta elfajzásával foglalkozott, míg Irk az illóolajok összetevőit, fizikai és kémiai állandóit állapította meg. Páter két könyvvel segítette a gyógynövényekkel foglalkozókat: „A gyógynövények termesztése” 1906-ban, a „Rövid útmutató a vadontermő gyógynövények gyűjtésére” 1908-ban jelent meg. Kolozsvárról. Az intézmény megerősítésére az FM új állomás-épületet kívánt emeltetni, s erre az 1912. évi költségvetésben 42.000 koronát szavaztatott meg az országgyűléssel.

A kolozsvári gyógynövénytelep működésének híre az ország határain túlra is eljutott, s ennek mintájára Ausztriában és Németországban hasonló kísérleti telepeket állítottak fel.

*A Magyar Országos Levéltár iratai, az Országos Széchényi Könyvtár és a Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár szakirodalmi közlései, valamint az intézeti éves jelentések felhasználásával az Intézet alapításának 80. évfordulójára készített tanulmány

1914-ben véget ért a magyar mezőgazdasági kísérletügyi fejlesztésének második szakasza azzal, hogy az FM Mezőgazdasági Kísérletügyi Tanácsot szervezett a hazai, agrár ellenőrző és kutató intézmények minisztériumi elképzeléseinek megfelelő irányítására.

Az I. Világháború kezdetétől a gyógynövénytelepen a hiánycikké vált alkaloidos *Atropa*, *Datura* és *Hyoscyamus*, valamint a zsírosolajú *Carthamus* és *Cnicus* természetbevitelével és gazdaságosságával foglalkoztak.

A Gyógynövénykísérleti Állomás létesítése (1915–1919)

Az FM 1915-ben, a világon elsőként határozta el, hogy (Magyar királyi) Gyógynövénykísérleti Állomást (GYNKÁ) létesít, önálló intézetként*, Budapesten (53.917/1915). Ennek működését meghatározó célkitűzések már korábban adva voltak, mert Páter 1910-ben erre előterjesztést tett. Az Állomás rendeltetésül az FM előírta, hogy az felkutassa a vadontermő gyógynövények hazai előfordulási helyeit, megszeresse és irányítsa a növényi anyag gyűjtését. További feladatként jelölte meg a gyógynövények termelésére legalkalmasabb feltételek tanulmányozását, a megfelelő vetőmag- és palántakészlet felszaporítását, termőterületek beállítást, az aratás, feldolgozás és értékesítés irányítását, a drogkereskedelem és export ellenőrzését, valamint a drogok hatóanyagainak és előállításának tanulmányozását, sőt gyógyszerek és illatos anyagok előállítását is (Károly 1922).

A létesítést kiváltó közvetlen ok az volt, hogy az I. Világháború kitörése elzárta az országot a drogok és a fűszerek behozatalától, ezért fokozni kellett a hazai előfordulású gyógynövényfajok gyűjtését és az eddig is természetek előállítását. A sürgős feladat megszervezésére a kolozsvári gyógynövénytelep távoli fekvésénél fogva nem volt alkalmas, de a gyógynövény-kereskedelem is Budapestre koncentráldott. Végül az állomás (központi) felállításának az is indoka volt, hogy a német hadvezetőség átiratban kérte az FM és a Honvédelmi Minisztérium irányítása alatt működő *Hadsegélyező Hivataltól* a magyar export fokozását gyógynövényellátási helyzete javítására.

Az Állomás létesítésének első lépéseként az FM fent említett rendelete előírta a budapesti *Ampelológiai Intézetnek* (akkor Debrői, ma Herman Ottó úton), hogy teremtsen meg az új intézmény működéséhez szükséges feltételeket, egyúttal a Kolozsvárról áthelyezett vezető, *Irk Károly* és a vele érkező berendezések elhelyezését. Az Ampelológiai Intézet igazgatója saját személyi állományából rendelte *Irk* mellé a segédvegyészi rangban működő *Augustin Béla* okleveles gyógyszerész. *Irk* nagy lendülettel fogott munkához és *Steinecker Ferenc* FM titkár, *Bucsánszky Béla* Budapest székesfővárosi jegyző, valamint *Száhlender Lajos* a Fővárosi Drogista Iskola alapítója (1910) és igazgatója segítségével a szakiskola kertjében már 1915 őszén talajmunkálatokkal készítette elő a gyógynövénykísérleteket. A kertben 1916-ban 17 egy- és 11 két éves, illetve évelő gyógynövényfajból drogot, sőt az egyevesekből már magot is nyertek. [Az állomány Budapest szföv. határozatának megfelelően (74.134/1915) a drogista tanulók gyakorlati

képzését is szolgálta; többek között az ópiumnyerés módszerét tanulták]. 1917-ben *Irk* nek sikerült a GYNKÁ közeliében 2000 négyszögöl területet bérbevenni, s ott kísérleti kertet kialakítani. Főként orvosi zsályát, kakukkfűvet és lavandulát telepítettek ide, mert ezekből kívántak sebolaj összetevőket nyerni (*Irk* 1917).

Ugyanebben az évben határozta el az FM egy Országos Mezőgazdasági Növénytan és Szőlészeti Intézet szervezését. Ennek alárendelten számos állomás működött volna, a meglévőket (Szőlészeti, Gyógynövénykísérleti stb.) bevonva, s néhány újat létesítve. Ez az elképzelés gyakorlatilag csak 1918-ban élt, de annyi haszna volt, hogy az FM a GYNKÁ Állomást, a Kolozsvárról soha meg nem érkezett felszerelések helyett kémiai és botanikai berendezésekkel látta el. A GYNKÁ Állomás szervezeti és működési szabályzatát az FM királyi rendelettel (46.516/1918) hagyatta jóvá.

A vezetést *Augustin* vette át, mert *Irk* kivált az intézményből. Ez évben az Állomás 25 kisebb-nagyobb tájtelepet létesített és nagyszabású propagandát kezdett a termelési útmutatók és a „Herba” című szaklap kiadásával (*Augustin* 1919). Az agrár, a kereskedelmi és az egészségügyi érdekek összehangolására az FM megalakította a *Gyógynövény Szaktanácsot*, melyben az Állomás vezetője is részt vett.

Az Állomásnak 1919 januárjától volt önálló költségvetése. A gyógynövény tájtelepek közül 19 került a megszállt területekre, így az ott folyt természetessé megszakadt a kapcsolat. A kiesés pótlására a *Földművelési Népbiztosság* a gödöllői koronauradalomból 30 kh-t az Állomás kezelésébe kívánt adni, de ezt az uradalmi igazgató, a helyi direktórium támogatásával megtagadta. Ehelyett a gödöllői *Méhészeti Állomáson* nyílt mód gyógynövénytermesztésre, amit azután a GYNKÁ szakemberei irányítottak. A megmaradt 6 tájtelepet, a Földművelési Népbiztosság tilalma és az Állomás óvása ellenére a helyi direktóriumok jórészt kiszántatták.

1919 októberében a minisztertanács elfogadta az FM előterjesztését a gyógynövények termelésének és forgalmának szabályozására és állami irányítás alá helyezésére. Az FM, e minisztertanácsi felhatalmazás alapján a gyógynövényforgalom irányítására *Irodát* szervezett (lásd részletesen: *Tétényi* 1993), s ezzel az Állomás adminisztratív és pénzkezelési feladatainak jelentős könnyítése járt együtt, ám a GYNKÁ szakmai felelőssége változatlanul megmaradt.

Az Állomás a Herman Ottó úti kísérleti telep egyik épületének 7 helyiségében működött, s a mellette lévő kísérleti kertben több mint 60 növényfajt nevelt rendszeresen, kutatási, oktatási és szaporítóanyag előállítási céllal.

A gyógynövényminősítési rendszer bevezetése és elismertetése (1920–1928)

A GYNKÁ Állomás gyógynövényminősítő munkáját az FM import és export vonatkozásban egyaránt rendeletekkel szabályozta (*Tétényi* 1993). Az Állomás és az Iroda viszonya akkor tisztázódott, amikor az FM 1923-ban utóbbit arra utasította, hogy a kivitelre szánt árut kötelezően meg kell vizsgáltatnia minőségre és tisztaságra a GYNKÁ Állomással, s ólomzárral, valamint címkével kell elláttatnia.

*Az Intézet történetének, és ezen belül a minősítési feladat ellátásának összefoglaló tábláját a közlemény II. részének végén közöljük.

A GYNKÁ az évek során, a hibák kifogásolásával, tanítással és az állandó ellenőrzés révén elérte, hogy az áruk minősége javult, s azokat csak azonos, megjelölt minőséggel szállíthatták külföldre. Az Állomás ellenőrző munkája már a vidéki gyógynövény beváltóknál megkezdődött, s az áru vámkülföldre kilépéséig tartott (*Augustin 1934*). Ez a minőségbiztosító munka, az államilag ellenőrzött és márkázott áru kivitele, ami első volt az egész világon, annyira bevált, hogy a külföldiek saját hazájukban is ajánlották az eljárás bevezetését (*Rom 1958*).

A GYNKÁ az FM rendelkezéseknek megfelelően nemcsak ellenőrzött, de két kiadvánnyal segítette is a gyűjtők, a beváltók és a kereskedők minőséget megőrző munkáját: az „*Útmutatás a vadontermő gyógynövények gyűjtésére*” (*Augustin-Darvas, Gyógy- és Ipari Növényforgalmi Iroda Kiadó Budapest, 1922, 199 pps*) és a „*Gyógy- és vegyipari növények termesztése*” (*Augustin-Darvas-Schneider, FM kiadás, Patria Nyomda, Vác, 1922, 176 pps.*) című könyveket sokáig forrásmunkának használták a gyógynövényekkel foglalkozók, annál is inkább, mert a „*Herba*” megjelenése 1925-ben megszűnt.

A GYNKÁ igazgatója ekkor vezette be a drogok minősítésére az *Ostwald-féle színmeghatározást*. Az eljárást az *Európai Gyógynövény Érdekeltségek* (ez volt a szakmai szövetség neve) elfogadták, s *Augustint* az öttagú Végrehajtó Bizottságba választották.

A GYNKÁ Állomás minősítési feladatain kívül jelentősen segítette az introdukciós kísérleteket: a külföldi gyógynövényfajták honosítását, a hazai, spontán előfordulású fajok termesztésbe vonását. Erre az időszakra esik a budakalászi, majd az azt követő, s országos hírűvé vált tihanyi levendulatelepítés, melynek anyagát Franciaországból szerezte be *Bittera Gyula*, az akkori illóolaj-konjunktúrát hazai növényforrásra, s az Állomás szakértelmére alapozó gyáros. A GYNKÁ irányította a gyógynövénytermesztést *Richter Gedeon* ebresi birtokán, 100 kh területen a tulajdonos gyára részére, a hazai gyártásellátás érdekében. 1922-ben kezdődött *Szathmáry Géza* sokéves intézeti pályafutása, mely a kertészeti szempontokat következetesen érvényesítette a gyógynövénytermesztés korszerűsítését szolgáló kísérletekben. E kezdeti időszakban dolgozták ki az egyiptomi beléndek és a japán menta honosításán kívül, az import ánizsolaj helyettesítésére az édeskömény termesztésbevonását. 1924-ben számoltak be sikeres ópiumnyerési kísérleteikről is.

Megkezdődött az Állomáson a célratoró, tematikus kutatás: *Kuntz János* 1921-ben, a külföldet messze megelőzve számolt be az első térfogatos illóolaj meghatározási eljárásról, majd 1923-ban a *Solanaceae*-k alkaloidtartalmának ingadozásáról. 1924 évtől *Kabay János* és felesége, *Kelp Ilona* kapcsolódott be a kísérletekbe, s a zöldmák feldolgozás lehetőségét kutatták az addig hazánkban is használatos ópiumelőállítás kiköszöbölésére. *Kárpáti Jenő* a kamillaolaj kinyerési kísérletekről 1926-ban publikált, s ettől az évtől került az Állomásra, a botanikai feladatok ellátására *Boros Ádám*.

Az Állomás széleskörű munkaprogramjában az analitikai-kémiai és technológiai kísérleteken kívül tanulmányozták a jó vetőmag-sajátságokat és csírázási feltételeket; a gyógynövények kártevőit és kísérleteztek az azok elleni védekezéssel; kitenyésztették és szaporították a

gyógynövényfajtákat; sőt megkísérelték a növényi anyagokkal rokon és a gyógyászatban használatos vegyületek szintézisét is.

Az akkori Állomás úgy helyezkedett el épületében, hogy az előcsarnokban a bemutató gyűjtemény volt látható. Ott kémiai és három botanikai laboratórium, valamint egy magcsíráztató és egy optikai + mérlegszoba szolgált a kísérletezésnek. Egy könyvtárszoba és egy irodahelyiség egészítette ki az intézményt. Az Állomás melletti kísérleti kertben 140–160 növényfajt és -fajtát neveltek, melyek sokcélú hasznosítására rendezkedtek be. Egyrészt fejlődésüket figyelték meg, és a vetőmagot ezekről szaporították, másrészt a gyűjteményhez, bemutatókhoz, előadásokhoz, valamint kémiai vizsgálatokhoz ezek biztosították a növényanyagot. Az Állomás felszereléséhez tartozott egy 1000 literes lepárló készülék is. Ez leszerelhető volt, s mint vándorüsttel a desztillálást az ország különböző helyszínein látták el.

Az Állomás vezetőjének munkáját nyolc szakember, s egy-egy laboráns, adminisztrátor és takarító segítette, míg a kertben ideiglenes munkásokat alkalmaztak a szükségessé vált növényápolási, betakarítási stb. feladatok ellátására.

E körülmények között az intézmény minden vonatkozásban jól fejlődött, minősítési, kutatási munkái nemzetközi elismerést vívtak ki. Ennek bizonyítéka nemcsak az a fent említett tény, hogy *Augustin* tagja lett az *Európai Gyógynövény Érdekeltségek* vezetőségének, hanem az is, hogy e társaság második nemzetközi kongresszusát, 1928-ban az 1927. évi bécsi összejövetelt követően Budapesten, nagy sikerrel és sok külföldi szakember részvételével rendezték meg.

Mindez azt tanúsítja, hogy a GYNKÁ Állomás vezetőjeként, *Augustin* „*nemcsak, a hazai gyógynövényügy fejlesztése terén fejtett ki óriási munkásságot, hanem a nemzetközi gyógynövényügynek is egyik motorja volt*” (*Rom 1958*).

A tematikus kutatások felvirágzása (1929–1938)

A GYNKÁ Állomás 1930-ban, az introdukciós kísérletek alapján meghonosította az Angliából beszerzett 'Mitcham' borsosmentát, s ebből az eredeti fajtából 1934-ben Esztárban (Bihar megye) telepítvényhez segítette a szaporítóanyagot importáló *Miklós* céget. Ezzel az Állomás megalapozta a későbbi kelet-magyarországi fejlesztést, ami már 20 vagon levéldrog exportját tette lehetővé az időszak végére, és az első lepárlást is az Állomás vándorüstjével bonyolították le. Az Állomás termesztésbevonási kísérleteit a *Digitális lanata* és a konyhakömény eredmények dícsérik, s ez utóbbiból, éppúgy, mint francia levendulából önálló lett az ország.

Ebben a honosító munkában oroszlanrésze volt *Szathmárynak*, éppúgy, mint a szintén nem előzmény nélküli, az I. Világháborús próbálkozást folytató ricinushonosítás kerteseti megvalósításában. *A. R. sanguineus* zöldtokú, alacsony növésű biotípusának szelekciójával korai érésű, zárt tokú, s így eredményesen betakarítható növényállományt hozott létre, melyet az Állomás a Pécs-Püspökladány vonaltól délre lévő területekre ajánlott elsősorban. *Jáki Miklós* a GYNKÁ kísérletei során, Gödöllőn kidolgozta a ricinuszolaj kinyerési technológiáját, s bár az olajgyárak eleinte vonakodtak a növényanyag feldolgozásától, az akadály

központi intézkedésre elhárult. Így a gyógyászat, valamint a textil- és bőripar, ám elsősorban a repülőgép-kenőolaj szükséglet belföldről fedezhetővé vált, s az addig jelentős importot megszüntették.

A kísérleti eredmények közül az áttörést Kabay új szabadalma jelentette, melyet 1931-ben fogadtak el. Az általa, bátyjával együtt alapított, és a 20-as évek végétől a zöld máknövény préslevét feldolgozó tiszavasvári (volt büd-szentmihályi) gyár a szabadalom alapján az érett máktok és -szalma anyagából vonta ki az alkaloidokat. Ezeket a cséplés után visszamaradt száraz termésrészeket addig legfeljebb tüzelésre használták. 1932/1933-ban a gyár már kilós tételben nyert ki alkaloidokat. Megjelentek a hazai akadémikusok, s még a Népszövetség genfi ellenőrző laboratóriumánál is kábítószertermelési váddal támadták az új eljárást.

Augustin és a GYNKÁ tekintélyének, valamint a gyár melletti (Európa több nagyvárosában tett látogatás során elhangzott) állásfoglalásának köszönhetően sikerült meggyőzni a nemzetközi közvéleményt a szakmailag értékes módszer jelentőségéről, épp a kábítószerek elleni küzdelemben. A Népszövetségi Bizottság megvizsgálta a gyártást, s az Állomásra bízta a folyamatos ellenőrzést. 1934-től kezdve a gyártás egyenletesen emelkedett, s nemcsak a mákalkaloidok hazai szükségletét lehetett fedezni, de tekintélyes kivitelre is sor került. Kabayt még Genfben is meghívták, hogy előadásban ismertesse módszerét, de 1936-ban, néhány héttel a GYNKÁ Állomásra történt visszatérését és első kísérletes eredményeit követően sérvoperációja utáni szepszis következtében elhunyt. Eljárását felesége publikálta (Kabayné 1936).

Az Állomás ebben az időszakban még egy jelentős eredményt ért el, mert segítségével indult meg a hazai terpeningyártás, 1934-ben. Ebben az időszakban kezdte meg Békésy Miklós a rozs anyarozással történő mesterséges fertőzési kísérleteit.

1936 novemberében az FM megszüntette a különálló Gyógynövény Irodát, és feladata ellátására, a GYNKÁ Állomás szerveként, Gyógynövény Kirendeltséget hozott létre. A szervezeti változást Rom 1958. évi cikkében „korszakváltásként” értékelte, mert ezzel megszűnt a szakmai megosztottság (részletesebben lásd Tétényi 1993).

Augustin 1938-ban nyugállományba vonult, de szaktanácsadóként továbbra is segítette az Állomás munkáját. A GYNKÁ vezetését Száhlender Károly okleveles gyógyszerész, a budapesti egyetem Gyógyszerismereti Tanszéke főadjunktusa vette át.

Ismét világháborús körülmények között (1939–1944)

Az Állomás hatókörét és igénybevételét megnövelte az ország területgyarapodása, de a fokozott németországi igény következtében megugrott a minősítendő export-szállítmányok mennyisége is (Tétényi 1993). A kivételes, háborús konjunktúra idején az Állomásnak nemcsak a minősítésben, de a szaktanácsadásban is helyt kellett állnia. Ebben jelentős segítség volt a „Herba” újraindítása, melyet most már de Giovannini Rudolf szerkesztett.

Az ezt követő időben megnövekedett a GYNKÁ feladata, ami tükröződik az FM 1940. évi jelentésében (1943),

mert míg az 1939. évi beszámolóban egyetlen szó sincs az intézményről, addig az a következőképpen összegez:

„A Gyógynövény Kísérleti Állomás Kárpátalja területén megszervezte a gyógynövénygyűjtést és közreműködött 20 gyógynövény szárító felállításában”.

Egyébként Ungváron az Állomás gyógynövénykertet hozott létre. A korábbi időszak tematikus kutatási eredményei, mint a ricinus honosítása és feldolgozása, valamint a morfingyártás ekkor váltak közvetlen gyakorlati hasznosságúvá. A hazai gyógyszergyártás ezekben az években válthatott a *Digitalis purpurea* helyett – Szathmáry újabb természetési kísérleteinek eredményeképp – a már az első évben betakarítható *D. lanata* drogra, mint alapanyagra. Békésy anyarozs kísérletei is jelentősen meggyorsultak a sebesülésekkor szükséges vérzéscsökkentő ergot-alkaloidok iránti fokozott igény miatt.

Bizonyára e megnövekedett fontosságra tekintettel minősítette át az FM 187.406/1941. rendeletének 1. § 6. pontjában az Állomást Intézetté. A GYNKÁ Intézeten belül pedig szervezetenként elkülönítette az Illóolajkísérleti Laboratóriumot, s ennek vezetésével Rom Pál bízta meg. Ez az elkülönítés azonban csak formainak bizonyult, mert Rom volt Száhlender igazgató helyettese, s e kötelezettségének a többször is katonai szolgálatra behívott igazgató helyett mindig eleget tett.

Száhlender igazgató szabványosítási kezdeményezésének köszönhetően Szathmáry hozamvizsgálati kísérletei, melyek közel 40 fajt öleltek fel (*Atropa*, *Datura*, *Digitalis*, *Cnicus*, *Pyrethrum* stb.) és azért voltak igen fontosak, mert ekkor már az összes gyógynövénytermék 40%-át elérte a természetből származó drogok mennyisége (Száhlender-Szathmáry 1943).

Ezt a tényt húzza alá az 1941. évről szóló FM jelentés (1944) is, mely szerint: „Az Intézet ellátta a gazdaságokat nyegyenfélelre szükséges szaporítóanyaggal, melyet saját kísérleti telepein termesztett”, másfelől pedig megállapítja, hogy: „A mentaolaj szükséglet a múltban behozatal útján fedeztetett, de a mentaolajlejárás folytán a hazai fogyasztás szükségletét sikerült fedezni, sőt remény van arra, hogy a jövőben ezen a téren is exportképesek leszünk.”

1942-ben az Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár GYNKI bemutatója alkalmából kiadott ismertető-füzetben az intézmény működésének sokféle irányáról számolt be Száhlender. Ezek közül különösen értékes az a pont, mely a tengerentúli drogokat helyettesítő hazai eredetűek bevezetésével foglalkozik, s az I Világháborútól kezdve az akkori időpontig tekinti át az ezirányú intézeti kezdeményezéseket. Az eddigiekben nem említettek közül felsorolja a szennát és a rheumot helyettesítő kutyabenge-kérget (*Frangula*), a szaponinmentesített vadgesztenye takarmánypogácsát, mely egyenértékű a korpamagpogácsával, a kisázsiai gyapjaspesztercét (*Ballota*), ami a Magyar Gyógyszerkönyvben hivatalos volt, s amelyet egyetlen gramm magból 3 év alatt szaporított fel az Intézet.

A GYNKI nagyhorderejű eredményeként beérett Békésy kutatási erőfeszítése, mert lépésről-lépésre elhárította az anyarozs termesztését gátló akadályokat. Elsőként a rozs fertőzéséhez szükséges konidium-szuspenzió előállítását oldotta meg, majd a szúrásos növényoltáshoz gramofontús kézi-, később gépi eszközt alakított ki. Első kísérleteivel nagytömegű szklerócium-hozamot produkált, de a drog-

anyag csaknem alkaloidmentesnek bizonyult. Ezt a sikertelenséget a kívülről annak bizonyítékául fogadták, hogy az anyarozs mesterséges fertőzéssel nem termesztendő. Békésy azonban megtalálta a balsiker okát, és kimutatta, hogy az anyarozsgomba, alkaloidjaira nézve genetikailag inhomogén. Fotometriás eljárással kiválasztotta a megfelelő, magas hatóanyagtartalmú törzseket, s ezekkel a vadon gyűjtött anyarozshoz képest sokkal jobb átlagú, egyenletes ergot-alkaloidos drogot állított elő. Eredményeit 1943-ban tette közzé, s ebben bizonyította, hogy megnyitotta az anyarozs-termesztés kifejlesztésének útját – elsőként a világon (Békésy 1943). Akárcsak Kabay úttörő eredményei esetében Békésy anyarozs eljárása hamarosan elterjedt, és mind a magyar Richter (Kőbányai) Gyár, mind pedig a svájci Sandoz erre alapozta későbbi ergotalkaloid termelését.

Az Intézet fejlődését megszakították a háború végi események. 1944-ben, ismeretlen eredetű, nem háborús tüzeset során leégett a Hermann Ottó úti épület. Megszűnt a „Herba” kiadása. Száhlender igazgató – ismételt behívását követően – hadifogságba került, s ott hunyt el.

Elhelyezési és szervezési gondok (1945–1951)

Az intézeti épület leégése miatt 1945-től a fennmaradt feladatok teljesítésére közvetlen és változatlan működési térként csak Herman Ottó úti gyűjteményes kert szolgált, míg a kutatók elhelyezése hosszú ideig probléma maradt. Békésynek sikerült 1946-tól tovább folytatni az anyarozs kísérleteket a Tudományegyetem alagsori helyiségeiben. A többi intézeti dolgozó, köztük az 1945. augusztusától előbb ideiglenes, majd 1946. februárjától kinevezett igazgató, Boros Ádám számára a Növényegészségügyi Intézetben, szintén a Herman Ottó úton biztosították a munkahelyet. Az Intézet előnevet váltott: Magyar királyi helyett Országos Magyar lett. Az Intézethez tartozó Illóolajkísérleti laboratórium Budakeszin lévő telepe súlyos károkat szenvedett, s gyűjteményéből csupán 12 növényfajt lehetett megmenteni.

Boros Ádám 1945 és 1946. évről tett jelentése (159/1947) azt állapította meg, hogy a körülmények miatt nem sikerült érdemi kísérleti munkát végezni. A jelentés azt a tervet részletezte, hogy a szaporítások révén Martonvásáron fognak kísérleteket beállítani, ahol 81 kh területet kaptak az ottani állami gazdaságban. Pozitívumként emelte ki, hogy emelkedett az érdeklődés a gyógynövények termesztése iránt, s már 1946-ban is több mint 160 esetben adtak szakmai tanácsot az Intézethez fordulóknak.

1947-ben megkezdődött az 1948–1950 évi hároméves intézeti terv előkészítése. A megrázkódtatások után érthetően nem lehetett ez nagyszabású, mégis sikerült a központilag támogatandó célkitűzések közé a leégett intézeti épület helyrehozását, a budakeszi telep rekonstrukcióját, valamint a martonvásári laboratórium kiépítését és a telep felszerelését beiktatni.

1948 legjelentősebb gyógynövény-eseménye volt Augustin – Jávorka – Giovannini – Rom kétkötetes, „Magyar Gyógynövények” című, az Intézet sokéves munkáján alapuló könyvének megjelenése. A mű nagy elismerést aratott a szakmai körökben, annál is inkább, mert közel évtizedes munka eredményeként jelent meg (az első kézirat nyomda-

kész állapotban, az 1944. évi intézeti tűzvészben semmisült meg).

Megállapítható, hogy a gyakorlati, főleg Szathmáry kísérleti természetű tapasztalatain nyugvó, új ismeretek miatt a könyv hazai alpműnek tekinthető.

1949 szervezeti változásokat hozott. Az akkor alapított Mezőgazdasági Tudományos Központ októberben országos tanácskozást szervezett a gyógynövény-ügyről. Ezen kutatási elvekről és munkaterületekről esett szó, de a készülő szervezeti változásokról a szakulást levezető elnök nem tett említést, holott ezeket illetően a Központ már az ülést megelőzően, az alábbiak szerint foglalt állást: „A gyógynövények kutatásával foglalkozó intézmények különállása és külön intézményként való kezelése a kutató munka tervszerűsége és eredményessége szempontjából teljesen ésszerűtlen és célszerűtlen.... A Kertészeti és Szőlészeti Kutatóintézet megalakulásával mód nyílik ezen a helytelen állapoton segíteni: a Gyógynövény Kísérleti Intézet(nek) – mint az (új) Kutató Intézet Gyógynövénykísérleti osztály(ának) – javaslata teljes mértékben indokolt”.

Ennek alapján a minisztertanács rendeletet hozott (4.270/1949/208.) a Kertészeti és Szőlészeti Kutatóintézet megalapításáról, majd ennek megfelelően született a 15.033/1949 FM rendelet, melynek 4. §-a szerint „a Gyógynövénykísérleti Intézet megszűnik.” Egy másik FM rendelet (16.012/1950.) az addigi intézeti Kirendeltséget és az Illóolajkísérleti Laboratóriumot az akkor létesített Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézethez (OMMI) csatolta.

Az osztály szintre süllyesztés folytán nem lehetett szó arról sem, hogy egy „részleg” foglalja el a Hároméves terv teljesítése során helyreállított intézeti épületet. Központi döntés alapján ott az akkor létesített Központi Élelmiszeripari Kutató Intézet kapott elhelyezést.

Mint hogy a Kertészeti és Szőlészeti Kutató Intézet Érden jutott kísérleti területhez, a martonvásári gyógynövény laboratóriumot és telepet a Mezőgazdasági Tudományos Központnak kellett átadni, s ehelyett Érd-Elvira majorban 86 kh került a Gyógynövénykísérleti Osztály kezelésébe.

Az Osztály 1950-ben „megszabadulva az ellenőrzés terhes rutinmunkájától, fokozatosan mentesült a felvilágosító, oktató munka legnagyobb részétől is, mert ennek a feladatnak java részét a Szövetkezeti Vállalat vette át, és szélesebb mederben hozzáláthatott a kutatási feladatok ellátásához” írja Boros (1990).

Az Osztály elhelyezési problémája így továbbra sem oldódott meg, s ezért az akkor működő Közületeket Elhelyező Bizottsághoz fordultak. 1950 végén a hatóság kijelölte (igaz, hogy társbérlelővel) a Dániel út 40. alatti, mintegy 2 kh kerttel rendelkező villát. Az épület korábban Reményi-Schneller, volt háborús pénzügyminiszter bérleménye volt, de akkor már rég üresen állt.

A kutatási feladatoknak megfelelően fokozatosan két részleg jött létre, az egyik az anyarozssal, a másik a virágos növényekkel foglalkozott. A fejlődés érdekében létszámnövelésre volt szükség, ezért a Mezőgazdasági Kísérletügyi Központhoz (a volt Mezőgazdasági Tudományos Központ-hoz) fordultak (Boros 1950). Mint hogy ezt az előterjesztést a Külkereskedelmi és a Nehézipari Minisztérium, valamint az Országos Tervhivatal „feltétlenül szükségesnek” tartotta, az Osztály bérkeretét 17-ről 22 dolgozóra emelni engedélyezték. Ez a kétrészes előterjesztés a teljeskörű főható-

sági elismertségen kívül azért is érdekes, mert bizonyítja az Osztályt minősített kutatóhely önállóságát, hiszen közvetlenül fordulhatott az FM fent nevezett szervéhez, s e hivatalos ügyiratán a *Gyógynövénykísérleti Intézet* Kossuth-címeres körpecsétjét használta.

Mindez előrevetítette, hogy amint a Dániel úti épületbe költözés megvalósul (erre 1951 második felében került sor), az érdekelteket, fentebb felsorolt támogató főhatóságok mindent megtesznek majd az Osztály újra intézetté válása érdekében. Minthogy az 1949-ben szervezett *Kertészeti és Szőlészeti Kutató Intézet* már 1950-ben kivált a korábban önálló *Szőlészeti Kutató Intézet*, megvolt az a precedens, amelynek alapján az FM 1951-ben kidolgozta a *Gyógynövény Osztály* újbóli önálló intézetté válásának javaslatát (840-82/fált. számon), s minisztertanácsi előterjesztést tett, melyben kiemelte, hogy: „... a *gyógynövénykutatás... fontos feladatkör(ének) ellátására Gyógynövény Kutató Intézet felállítása szükséges, amelyet elnevezésében meg kell különböztetni a felszabadulás előtt létesített Gyógynövénykísérleti Intézettől.*”

Az előterjesztéssel a *Bánya- és Energiaügyi*, valamint az *Egészségügyi Minisztérium* egyetértett.

A minisztertanács 1951 november 2-án az előterjesztést elfogadta, azzal, hogy az Intézet székhelyét az *Országos Tervhivatal* elnökével egyetértésben vidéken kell kijelölni.

E döntéssel megnyílt a lehetőség az Intézet önállóságára, s a II. Világháború után bekövetkezett hányattatások befejeződése azt jelentette, hogy újra kezdődhet a korszerű feladatokra koncentrált kutatómunka. (Később, az FM-en belüli, az Intézet alapítására vonatkozó hivatkozások „*nem találták*” a fenti iratot, s az Intézet jogállását ezen az alapon megkérdőjelezték, vagy megkerülték. Ezért is érdemes volt a levéltári anyagok minél részletesebb feltárása – a *Szerző*).

Újrakezdés az önálló Gyógynövénykutató Intézetben (1952–1956)

A GYNKI önállóságával járt a felelősség a kutatási-elhelyezkedési feltételek biztosítására. Emiatt *Boros* igyekezett elérni a Dániel úti épület teljes birtokba vételét – de nem tudta a társbérlet-lakó igényét kielégíteni –, így állandó, irritáló tényezőként hatott e félévtizednyi időszakban a számos adminisztratív próbálkozás, és annak újra meg újra beigazolódtott sikertelensége.

Eredményes megoldásnak bizonyult viszont az épület és a kert alkalmassá alakítása a kísérleti feladatok ellátására. Ebben az FM megfelelő támogatást nyújtott, annál is inkább, mert közben szükséghelyzet következett be, ami az anyarozstermesztés megszűnésével fenyegetett.

A *Közművelődésügyi Minisztérium* ugyanis 1952 augusztusában, egyik napról a másikra kiköltöztette *Békésyt* és munkacsoportját az ELTE alagsorából, átépítésre hivatkozva. A következő évi anyarozstermesztés érdekében azonnal intézkedni kellett, s az FM a Dániel úti épület bővítését határozta el. Ezzel megkezdődhetett a laboratóriumok és a kutatószobák kialakítása 1953-ra el is készült az emeleti rész átépítése, ahol folytatódhatott az anyarozskutatás, és a fertőző spóraanyag kiinduló tenyészteteinek előállítás. Ez a helyzet kedvezőbb volt a korábnál – bár a szabadföldi törzs-szelekciós kísérleteket Erd-Elvira majorban végezték – mert csökkent az Intézet térbeli széttagolt-

sága, s emelkedett a kutatási színvonal a tudományos minősítettek közvetlen jelenléte folytán.

Az anyarozs kísérletekhez, de más kutatások igényei miatt is analitikai laboratórium kialakítása vált szükségessé az Intézetben belül, mert a korábbi, társintézeti lehetőségek (*Országos Kémiai Intézet*, *OMMI*, *ELTE*, *Martonvásári Labor*) megszűntek, vagy csak nehézkesen voltak elérhetőek. A saját kézben lévő kémiai vizsgálatok megszervezését, a szükséges felszerelések beszerzését *Gubányi Emil*, okleveles vegyészmérnök vállalta magára. Működésének köszönhető, hogy épület-átalakítások, speciális vegyszerek „összeszedése”, és kellő jártasságú, új intézeti munkatársak bevonása révén kialakulhatott a *Növénykémiai Laboratórium*, mint az Intézet harmadik kutató egysége. Minthogy ennek programjába, az analitikai feladatokon kívül technológiai célokat is kitűztek, ezért a főépülettől elválasztva melléképületet emeltek. Ennek emeletén üvegház épült, míg földszintje a technológiai kísérletezést szolgálta.

Az igazgató által vezetett *Virágosnövény Osztály* az egész időszak alatt megosztott maradt, mert az intézetben folytatott agronómiai kutatásoktól eltérően a mákkísérletek az *ELTE Alkalmazott Botanikai Tanszékén*, *Sárkány Sándor* professzor irányításával folytak. A többi növényfaj, elsősorban az élő növénygyűjtemény elhelyezése is gondot okozott. A *Herman Ottó* útról át kellett telepíteni a kísérleti törzanyagot, ám a Dániel úti kert gyümölcsös volt. Az Intézetnek előbb engedélyt kellett szereznie a fák eltávolításához (ezt akkorajt nehezen adták meg), majd pedig teraszolni kellett a területet, hogy a lejtőn biztonsággal lehessen elhelyezni az értékes növényállományt. A raktár és az üvegház építése ebben is segített, s 1955-re áttelepíthették a gyűjteményt, sőt kisparcellás kísérletekre is maradt terület. Az üzemi kísérleteket továbbra is Erd-Elvira majorban, valamint a *Gyógynövény-termeltető Vállalat* ültetvényein állították be.

Az osztály munkájában törést okozott, amikor *Meleg János* agrárkutató az *OMMI*-ba távozott, mert a hazai vadontermő fajok természetbevonási kísérletei ezzel megszakadtak. *Szathmáry* csak akkor indíthatta újra ezeket, amikor 1954-ben új munkatárshoz jutott. Ekkortól kezdhette meg a *Solanum* fajok, mint szteroid-alapanyagot tartalmazó növények honosítását olyan maganyagokkal, amelyeket részben *Tuzson Jánostól*, a *Gyógyszerkutató Intézet* osztályvezetőjétől, részben *Győrffy Barnától*, a *Genetikai Intézet* igazgatójától kapott.

Az intézeti kísérleteket az *Országos Találmányi Hivatal* anyagilag támogatta, s a kialakult elképzelés szerint, az OTH-nak köszönhetően, *Fertődön* fogtak hozzá egy folyamatos lepárló kivitelezéséhez. Az elhelyezést indokolta, hogy az ottani *Kísérleti Gazdaságban*, mely a *Kertészeti Kutató Intézet*hez tartozott, a GYNKI borsosmenta és *Chenopodium anthelminticum* termesztési kísérletei igen eredményesek voltak, s érdemes volt helyi, üzemi lepárlásra gondolni. Az OTH *Mezőgazdasági Osztálya* 1955-ben megszűnt, így a lepárló elkészültére nem került sor. A fertődi intézeti láphasznosítási kísérletekben a GYNKI az illóolajos fajokon kívül *Digitalis* termesztési és feldolgozási eljárásokat is sikerrel próbált ki.

Az Intézet „művezetése” segítette több termeltető vállalat hatékonyságát előíratokkal, s közvetlenül a termesztést a gazdaságokban, egyfelől agrotechnikai, másfelől ható-

anyagkinyerési, technológiai tanácsokkal. Jelentős volt az a 450 kh levendulatelepítés 4 állami, valamint két Gyógynövény- és Kertimág gazdaságban, amelyre 1955-ben az intézeti szakemberek irányításával került sor. Sikeres volt az intézeti közreműködés a Gyógynövény Szövetkezeti Vállalat által összegyűjtött japánakác-bimbó rutinglikozidjának extrakciójánál is.

Leginkább elismerésre méltó azonban az az erőfeszítés volt, mellyel az Intézet Anyarozs Osztálya évről-évre rendszeresen biztosította a fertőző törzsanyagot a *Phylaxia* vállalat számára. Nemcsak a hatóanyagszintet őrizték meg a kutatók megfelelő nemesítési eljárások révén, de segítették a *Phylaxia* felszaporító munkáját követő szabadföldi anyarozstermesztést is, mely a Gyógynövény Szövetkezeti Vállalat több saját telepén és számos állami gazdasági partnereknél valósult meg. Ez az intézeti irányítás annyira eredményesnek bizonyult, hogy a *Köbányai Gyógyszerárugyár* ergot-alkaloid előállítását folyamatosan növekedhetett. Az intézeti – és a személyes! – kiváló munka elismeréseként *Békésy Miklós* az anyarozstermesztés megszervezéséért, és több mint két évtizedes, sikeres munkássága alapján kidolgozott anyarozsfertőzési eljárásáért 1954-ben *Koşsuth-díjban* részesült.

Az intézeti kutatói létszám az időszak alatt megkétszereződött (6-ról 12-re), de a publikációs szám csak 2–3 cikk évente – eltekintve *Boros* mohakutatási közleményeitől. A költségvetési ellátmány 1952-től 1956-ra 40%-kal emelkedett, s ezen felül a főhatóság az időszak folyamán jelentős összeget ruházott be. E fejlesztési lehetőségeknek megfelelően 27-re emelkedett az intézeti dolgozók létszáma, s javultak a kutatás feltételei.

Az Intézet visszatérő panasza volt ebben az időszakban a külföldi könyvek és vegyszerek hiánya. Korlátozottak voltak a külföldi kiküldetések, mindössze 3 NDK-beli és egy Romániában tett útra került sor a fél évtized alatt. Az Intézetbe látogató külföldiek száma nem érte el a huszat, igaz, hogy *Mothes* és *Heeger* NDK professzorok és a kolozsvári testvérintézet vezetője, *Kopp Elemér*, valamint néhány cseh, bolgár, osztrák, sőt kínai és amerikai vendég is köztük volt.

IRODALOM

1. *Augustin B.*: Jelentés a Magyar Állami Gyógynövénykísérleti Állomás 1918/19 évi működéséről. 1–3 Orsz. Levéltár K-184 (1919) – 2. *Augustin B.*: A Magyar kir. Gyógynövénykísérleti Állomás Magyar Gyógyszerészeti Társ. Ért. Pápa, különlenyomat az 5. számból, 1–6 (1927) – 3. *Augustin B.*: Gyógyszerészeti Ért. 10, 227–233 (1934) – 4. *Békésy M.*: Gyógyszerészeti Ért. 19, 424–431 (1943) – 5. *Boros Á.*: Dolgozói állások biztosítása 1951-re Orsz. Levéltár XIX-K-1-qq (1950) – 6. *Boros Á.*: GYNKI (kézirát), in: *Szabó L. Gy.*: Gyógyszerészeti 34, 430 (1990) – 7. *Fehér Gy.*: A mezőgazdasági kísérletűgy kialakulása Magyarországon 1869–1914. Akad. Kiadó, Budapest, 1982 88–89. – 8. *Irk K.*: Jelentés a GYNK Állomás 1915/16 évi munkájáról. 1–7 Orsz. Levéltár K-184 (1917) – 9. *Kabay J. né.*: Gyógyszerészeti Ért. 12, 387–396 (1936) – 10. *Károly R.*: A magyar mezőgazdasági kísérleti intézetek ismertetése. Pallas Kiadó, Budapest, 108–110 (1922) – 11. *Páter B.*: Die Heilpflanzen. Versuchsanstalt der Landwirtschaftliche Akademie in Klausenburg, Stif. J. nyomda, Kolozsvár (1914) 1–47 – 12. *Romp P.*: Gyógyszerészeti 3, 161–166

(1958) – 13. *Száhlender K.*: Omg. Kiállítás és Vásár. FM Kiadás, Kapisztrán nyomda, Vác (1942) 6–9. – 14. *Száhlender K.* – *Szathmáry G.*: Gyógyszerészeti Ért. 19, 441–458 és 20, 75–96 (1943, 1944). – 15. *Tétényi P.*: Gyógyszerészeti 37, 832–838 (1993) – 16. *Anonymus*: Az Országos Levéltár Újkori részlegének anyagai, XIX-K-1-qq (1949).

Évkönyvek

17. Magyarország földművelésügye az 1915–18 években. Athenaeum, Budapest, 1922. – 18. 1940 évben (1943) – 19. 1941 évben (1944) – 20. A Gyógynövénykutató Intézet évi jelentései. (1957–90)

Fontosabb rendeletek

21. 53 917/1915 FM a Gyógynövénykísérleti Állomás alapításáról (levéltári szám: K-184-1917-129-35809) – 22. 46 516/1918 FM A GYNKÁ szervezeti és működési szabályzata – 23. 187 406/1941 FM a GYNK Állomás Intézetté minősítése – 24. 15 033/1949 FM a GYNKI megszüntetése és beolvasztása a Kert és Szől. K. I. osztályaként – 25. FM előterjesztés (840-82/ált/1951) + M. T. jóváhagyás (levéltári szám: XIX-K-1-qq) a Gyógynövény Kutató Intézet megalapítása – 26. 47.392/1958 a budakalászi tangazdaság átadása a GYNKI-nak – 27. 799/1982 IpM a GYNKI megszüntetése + a GYNKI közös vállalat létrehozásának elrendelése.

P. Tétényi: The history of the Research Institute for Medicinal Plants

The national, systematic research of medicinal plants in Hungary was started by Béla Páter, who headed the Station for Seed-examining in Kolozsvár at the end of the XIX. Century. Circumstances of the First World War forced the Ministry of Agriculture to establish an Experimental Station For Medicinal Plants in Budapest (1915). This independent, central institution had been headed by Károly Irk. After the War Béla Augustin became the director of the Station, and he introduced a quality control system appreciated later on throughout Europe, as well as promoted research on adapting foreign species for cultivation, plant physiology and technology. Just before and during the Second World War Károly Száhlender was leading the normalization and research activities of the Station. The name of the Station was changed to Institute of Medicinal Plants Experimentation by the Ministry in 1941. It was Ádám Boros, who fought with the difficulties of placing (for the Institute's building had been burnt), as well as with the reorganization (for the Quality Control Department was separated), during the decade following the War. The activities of the Institute could have been restarted by him in the frame of the newly named Research Institute for Medicinal Plants since 1951.

Péter Tétényi, as director of the Institute has developed the chemotaxonomic and agrobiological research since 1957. Supervisory authority of the Institute was changed from the Agricultural Ministry to the Ministry of Heavy Industry, and the Institute became a member of the Pharmaceutical Trust (later on of Association) from 1967. A new complex building was put up during five years, and quality control has returned into the scope of the Institute's duties since 1970. The Institute has functioned as the company of six Hungarian pharmaceutical factories belonging to the Ministry of Industry since 1982. The Research Institute became the plant biological background institution of the pharmaceutical industry, by its recently bred highly active cultivars, by the patents, by the horticultural methods, by the analytical and isolation techniques during the period of 1967–90. On the other side, it became a world-known and appreciated research center for medicinal and aromatic plants.